

Kulturutskottet

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (RP 131/2021 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- avdelningschef Taneli Puumalainen, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringsråd Kirsi Ruuhonen, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Laura Järvelä, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Mirka-Tuulia Kuoksa, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Maija Neva, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringsråd Joni Hiitola, undervisnings- och kulturministeriet
- överinspektör Oona Mölsä, Regionförvaltningsverket i Södra Finland
- överläkare Otto Helve, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- jurist Minna Antila, Finlands Kommunförbund
- generalsekreterare Hanna Kosonen, Forum Artis ry
- generalsekreterare Rosa Meriläinen, Kultur- och konstområdets centralorganisation KULTA rf
- verksamhetsledare Kaisa Rönkkö, Music Finland ry
- verkställande direktör Tero Koistinen, Finlands Filmkammare rf
- verkställande direktör Mikko Salonen, Finlands Olympiska Kommitté rf
- verkställande direktör Kaisa Paavolainen, Finlands Teatrar rf
- direktör Maria Sahlstedt, Tapahtumateollisuus ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Barnombudsmannens byrå
- Finlands filmstiftelse sr
- Tiketti Oy
- LiveFIN rf
- Suomen Muusikkojen Liitto ry

Utlåtande KuUU 15/2021 rd

- Finlands Skådespelarförbund
- Suomen Ohjelmatoimistot ja Agentit – Finnish Entertainment Agency Association ry
- Fackorganisation för konst- och kultursektorn TAKU rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringen föreslår bestämmelser om den nationella användningen av EU:s digitala covidintyg (nedan kallat covidintyg). Covidintyget ska kunna krävas bland annat på offentliga tillställningar, i lokaler inomhus som används för idrott eller motion, lokaler som används för hobbyverksamhet, inomhuslekplatser och på museer, i utställningslokaler och andra liknande lokaler för kultur.

Kulturutskottet har bedömt propositionen med avseende på sitt ansvarsområde. Med hänvisning till sitt tidigare utlåtande om covidpasset (KuUU 12/2021 rd, s. 4) stöder utskottet förslaget att lagstiftningen om covidintyget sätts i kraft så snart som möjligt. Utskottet anser att alla åtgärder som syftar till att kontrollerat öppna samhället på ett hälsosäkert sätt är nödvändiga. Även om covidintyget skulle komma att användas i liten utsträckning tack vare en omfattande avveckling av restriktionerna beträffande offentliga tillställningar, är det till fördel att möjligheten att använda covidintyget nu inkluderas bland de verktyg som säkerställs i lagstiftningen.

Utskottet instämmer i propositionen (s. 33), nämligen att restriktionerna beträffande offentliga tillställningar och användning av lokaler under coronatiden väsentligt har försämrat människors möjligheter att delta i kulturliv och hobbyverksamhet. Restriktionerna har i extra hög grad försvårat möjligheterna för kultur- och idrottssektorn att ordna tillställningar och evenemang för allmänheten. Frilansare inom kultursektorn har drabbats hårt av coronarestriktionerna, när möjligheterna att arbeta och tjäna pengar har varit så gott som obefintliga.

Föreställningarna om offentliga tillställningar och deras säkerhet har fått sig en ordentlig törn under epidemin, och mestadels helt omotiverat. Under normala förhållanden är professionella evenemang i vårt land reglerad och övervakad verksamhet enligt flera olika lagar. Professionella eventarrangörer arbetar ansvarsfullt och i samarbete med myndigheterna. Också under coronapandemin har arrangörerna snabbt tagit till sig och själva aktivt utvecklat hälsosäkra åtgärder som syftar till att minska risken för spridning av coronaviruset på olika offentliga tillställningar och i evenemangslokaler. Trygghetskänsla när man deltar i evenemang är en av de viktigaste faktorerna för att allmänheten och kunderna ska våga återvända. I utfrågningen av sakkunniga kom det fram att covidintyget har brett stöd också bland publikgrupper och kunder av olika slag.

Covidintyg är ett alternativ till restriktioner

Lagen om smittsamma sjukdomar föreslås temporärt få en ny 58 i § om den nationella användningen av covidintyget. Bestämmelserna ger verksamhetsutövarna möjlighet att ordna sin verksamhet hälsosäkert i stället för att vara tvungna att följa restriktionerna i de beslut som den kommunala myndigheten med ansvar för bekämpning av smittsamma sjukdomar eller regionalför-

Utlåtande KuUU 15/2021 rd

valtningsverket fattar på grundval av 58, 58 a eller 58 d § eller de skyldigheter som statsrådet meddelar på grundval av 58 a § 2 och 3 mom. I praktiken är det fråga om att visa att den som deltar i verksamhet eller en tillställning som avses i bestämmelsen har fått en fullständig vaccinationsserie enligt 16 g § i lagen om smittsamma sjukdomar minst sju dagar tidigare, har fått ett negativt coronatest högst 72 timmar tidigare eller har haft covid-19 högst sex månader tidigare.

Enligt förslaget är det frivilligt för verksamhetsutövaren att införa covidintyget och därmed en möjlighet, inte en förpliktelse. Om en eventarrangör inte inför kravet på covidintyg, ska arrangören iaktta gällande restriktioner. Möjligheten att införa covidintyget är enligt utskottet ett bra alternativ till myndigheternas restriktioner för att förhindra att coronaepidemin sprids.

Covidintyget ur barns och ungas perspektiv

Åldersgränsen. Vid sakkunnigutfrågningen i utskottet (Institutet för hälsa och välfärd) lyftes åldersgränsen för kravet på att visa upp covidintyg fram. Enligt propositionen kan covidintyg krävas av personer som är tolv år och äldre. Sakkunniga ansåg att den föreslagna åldersgränsen på tolv år är för låg och att den dessutom avviker från åldersgränsen i 16 a § (intyg över covid-19 vid inresa till Finland), som innebär att intyg krävs av personer födda 2005 eller tidigare.

Enligt ett sakkunnigyttrande (Institutet för hälsa och välfärd) kommer åldersgränsen på tolv år ganska länge att avsevärt begränsa minderåriga barns möjligheter att delta i verksamhet som påverkar deras utveckling, hälsa och välbefinnande, när restriktionerna gäller många av de lokaler som är viktiga för barns och ungas hobbyverksamheter och fritidsaktiviteter.

Att särbehandla barn i olika åldrar strider mot principen ”barn och unga först” i regeringens hybridstrategi för att få bukt med coronan. Denna princip, som alltså innebär att restriktioner som drabbar barn och unga är åtgärder i sista hand, lyfts fram också i propositionen (s. 32), men det är oklart vilken betydelse den har med avseende på den föreslagna åldersgränsen på tolv år.

Å andra sidan finns enligt en bedömning av konsekvenserna med hänsyn till barns rättigheter i ett annat sakkunnigyttrande (Barnombudsmannens byrå) inget hinder för att införa covidintyget, om intyget införs på ett sätt som inte strider mot villkoren för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna och som respekterar de mänskliga rättigheterna. Vidare sägs det att syftet med covidintyget bland annat är att skydda barns rätt till fritidsaktiviteter och garantera hälsosäker verksamhet och att peka på att coronarestriktionerna redan länge har drabbat barn och unga och deras möjligheter till fritidsaktiviteter samt fysiska aktiviteter överlag. Allt detta har haft negativa konsekvenser för barns och ungas välbefinnande.

Utskottet är medvetet om att det inte är helt problemfritt med varierande åldersgränser för covidintyget och särbehandling av barn i olika åldrar (under och över tolv år). I propositionen (s. 32) motiveras åldersgränsen på tolv år med att det bara kan krävas covidintyg av personer äldre än tolv år, eftersom bara personer som är tolv år och äldre för närvarande kan få coronavaccin. Frågan har bedömts i motiveringen till propositionen (s. 75) och det lyfts fram att särbehandling är en förutsättning för ett tungt vägande samhälleligt intresse, eftersom barn och unga som hör till den åldersgrupp som fyllt tolv år kan ha insjuknat och smitta via dem också kan ha spridits till andra än enbart barn under tolv år.

Utlåtande KuUU 15/2021 rd

Vissa andra synpunkter. I ett sakkunnigyttrande anses det att möjligheten för barn att få ett covidintyg för 72 timmar genom gratis testning inte kan anses vara rimligt eller proportionerligt, eftersom det kräver att minderåriga barn eventuellt testas flera gånger i veckan för att kunna delta i hobbyverksamhet. Detta anses strida mot det faktum att rekommendationerna för testning av barn har lindrats av hälsomässiga och epidemiologiska skäl. Utskottet anser att det är viktigt att det är enkelt att testa sig och få testresultat så att covidintyget inte blir något praktiskt hinder för barn att delta i hobby- och fritidsverksamhet.

Samtidigt betonar utskottet med hänvisning till propositionen (s. 76) att coronatestning för intyg är avgiftsfritt för minderåriga. ”För att säkerställa att barnets rättigheter tillgodoses bör eventuell testning som behövs för att barn i åldern 12–17 år ska få covidintyg garanteras inom den offentliga hälso- och sjukvården, om barnet inte har fått en full vaccinationsserie eller haft sjukdomen covid-19 under de senaste sex månaderna. Barns rätt till test i den offentliga hälso- och sjukvården bör tryggas oberoende av varför barnet inte har fått vaccin.”

Utskottet anser det motiverat att covidintyget kan tas i användning utan nätbankskoder och att det kan fås på hälso- och sjukvårdsenheter. Vidare är det viktigt att se till att barn och unga får aktuell information om alla aspekter kring covidintyget, till exempel var de kan testa sig och få intyg.

Det är också viktigt att övervaka och utvärdera hur covidintyget påverkar barns och ungas lika möjligheter att delta i verksamheter som det krävs covidintyg för. Utskottet föreslår att social- och hälsovårdsutskottet överväger att höja åldersgränsen för covidintyg till 16 år.

Inskränkningar i användningen av covidintyget

Enligt förslaget begränsas möjligheten att använda covidintyget så att det är ett alternativ till att följa vissa, men inte alla, bestämmelser om restriktioner. Sakkunniga påpekade att covidintyg bör vara en möjlighet att i större utsträckning än vad regeringen föreslår slopa restriktionerna och de särskilda åtgärderna, exempelvis också skyldigheterna i 58 c § i lagen om smittsamma sjukdomar.

På grundval av 58 c § 2 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar har det på regional nivå lagts fast divergerande rekommendationer och föreskrifter för att begränsa publiken, exempelvis så att bara 50 eller 75 procent av det tillåtna antalet deltagare tillåts på offentliga tillställningar, framhölls det vidare.

Enligt propositionen gäller de allmänna hygienkraven och andra krav enligt 58 a § i lagen om smittsamma sjukdomar oberoende av om verksamhetsutövaren kräver att ett covidintyg visas upp eller inte. På ett annat ställe i propositionen konstateras det å andra sidan att kravet på intyg tillåter att alla platser fylls på offentliga tillställningar eller i lokaler.

Att döma av propositionen förblir det oklart om hela kapaciteten får utnyttjas, eftersom 58 c § i själva förslaget inte anges som en bestämmelse, vars förpliktelser kan åsidosättas genom ett krav på covidintyg. För att syftet enligt propositionen, att möjliggöra fullt kapacitetsutnyttjande, ska vara entydigt, måste det framgå av bestämmelsen.

Utlåtande KuUU 15/2021 rd

Det är ytterst viktigt att se till att lagen om smittsamma sjukdomar och styrningen av den är tydliga och konsekventa. Det är också viktigt att säkerställa att det tydligt sägs ut vilken myndighet som ansvarar för vägledningen om covidintyget och eventuella frågor om störningar.

Utskottet påpekar att eventbranschen är internationell och anser det vara viktigt att coronaintyget införs med hänsyn till att det finns personer som har andra covidintyg är det som är godkänt av EU. Det bor och vistas och det kommer många internationella gäster till evenemang i Finland. Evenemangen spelar en viktig roll bland annat för att backa upp internationell kulturverksamhet och idrott.

Avgifter

Enligt propositionen ska man kunna få covidintyget avgiftsfritt från Mitt Kanta-sidorna och hälso- och sjukvårdsenheterna. Även coronavaccineringar är avgiftsfria för befolkningen. Enligt den nationella testnings- och spårningsstrategin för covid-19 ska alla med symtom på eller misstanke om covid-19 ha möjlighet att på medicinska grunder få tillgång till nödvändiga diagnostiska undersökningar.

För att få ett covidintyg är de som låter testa sig i regel symtomfria, och därför är utgångspunkten i propositionen att testerna görs inom den privata vården. Privata tjänsteleverantörer prissätter själva sina tester och priserna har varierat mellan cirka 98 och 200 euro.

Avgiften för coronatest kan, beroende på hushållens inkomstnivå, vara stor och därmed minska möjligheterna för icke-vaccinerade och de som inte haft covid-19 att delta i evenemang där det krävs covidintyg, påpekar regeringen. Också möjligheterna att tack vare intyget delta exempelvis i hobbyverksamhet varje vecka kan visa sig vara en ekonomisk omöjlighet.

Enligt motiveringen till propositionen (s. 76) ska testning för covidintyg göras inom den offentliga hälso- och sjukvården, när det finns en medicinsk orsak till att inte kunna ta coronavaccin.

Vuxna kan bli tvungna att söka upp ett test hos en privat producent av hälso- och sjukvårdstjänster, vilket kan försätta människor i olika ställning på grund av förmögenhet. Å andra sidan har myndiga personer så gott som utan undantag möjlighet att avgiftsfritt få skydd genom vaccin. Därför är det helt och hållet deras eget val att låta bli att vaccinera sig.

Utskottet anser det viktigt att det följs upp hur den föreslagna praxisen för att få covidintyg påverkar människors möjligheter att delta i hobbyverksamhet, evenemang och tillställningar oberoende av ekonomisk ställning.

Program för att läsa covidintyget

Regeringen föreslår att det till lagen om smittsamma sjukdomar fogas en bestämmelse (58 j §) om rätten att behandla uppgifter som ingår i covidintyget. Covidintyget ska kontrolleras så att verksamhetsutövaren använder ett läsprogram som är godkänt av Institutet för hälsa och välfärd. Om det av tekniska skäl inte är möjligt kan intygets giltighet kontrolleras manuellt.

Utlåtande KuUU 15/2021 rd

Sakkunniga uttryckte oro för att läsprogrammet inte på bästa möjliga sätt kommer att tillåta smidigt insläpp av deltagare. Eventbranschen bedömer att en anställd och ett läsprogram under normala förhållanden behöver ungefär en timme för att kontrollera tusen deltagares biljetter. Förfarandet enligt lagförslaget kräver fem gånger fler apparater och anställda, om inte företagen samtidigt får läsa av både inträdesbiljett och covidintyg. Det betyder att kostnaderna blir så stora att lönsamheten i hög grad blir lidande.

Utskottet anser det vara nödvändigt att utreda möjligheten att i lag föreskriva att covidintyget får kontrolleras smidigt och kostnadseffektivt samtidigt som inträdesbiljetten med utrustning avsedd för biljettkontroll. Samtidigt måste dataskyddet för personuppgifter och snabbt införande av covidintyget säkerställas.

För att de verksamhetsutövare som kräver ett covidintyg ska kunna ge smidig kundservice måste supporten och användarvägledningen för läsappen vara proffsig och ges i rätt tid. Adekvat information till allmänheten är viktigt för att deltagarna inte ska minska till följd av intygstvänet.

Giltighetstid

Enligt propositionen gäller bestämmelserna om covidintyget till och med den 31 december 2021. Därmed kommer intyget att användas bara en kort tid.

Enligt ett sakkunnigyttrande gagnar det små och medelstora, huvudsakligen lokala och regionala, evenemang, medan giltighetstiden är otillräcklig för större evenemang. Branschen planerar sin verksamhet långsiktigt. Vid sakkunnigutfrågningen framgick det att branschen just nu beslutar om evenemang för tiden efter den föreslagna giltighetstiden. De största evenemangen är inplanerade så långt fram som 2023 och 2024.

Förberedelserna inför stora nationella och internationella evenemang kräver mycket lång framförhållning för att arrangörerna ska kunna bedöma förutsättningarna för att genomföra evenemangen. I och med att 58 § i lagen om smittsamma sjukdomar, som möjliggör restriktioner vid offentliga tillställningar, gäller tills vidare, försvinner varken möjligheten att begränsa offentliga tillställningar eller osäkerheten inom evenemangsbranschen vid årsskiftet.

Utskottet anser att en längre giltighetstid skulle tillföra planeringen av evenemang ett tydligare perspektiv. Covidintyget medverkar till att branschen får den förbättrade förutsägbarhet som den så länge har efterlyst och ger Finland en chans att behålla sin position i den internationella konkurrensen.

Det är motiverat att åter ta ställning till förlängd giltighetstid för bestämmelserna om nationell tillämpning av covidintyget i slutet av året, när det utifrån en uppdaterad epidemiologisk lägesbild också går att bedöma behovet av att förlänga giltighetstiden för vissa andra temporära bestämmelser. Samtidigt är det möjligt att bedöma om den nationella tillämpningen av covidintyget i varje händelse bör fortsätta som ett alternativ till restriktioner för offentliga tillställningar enligt 58 §. Det är absolut nödvändigt att bedömningarna görs i ett så tidigt stadium som möjligt och att det förs dialog om frågorna med eventbranschen, påpekar utskottet.

Utlåtande KuUU 15/2021 rd

Paragrafkommentarer

Utskottet noterar att sakkunniga pekade på oklarheter i 58 i §. Det framgick att 3 mom. av misstag har delats upp i två delar. Utskottet anser att det tekniska felet måste rättas till.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottet anför

att social- och hälsovårdsutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors 1.10.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Paula Risikko saml
vice ordförande Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Sanna Antikainen saf
medlem Marko Asell sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Veronika Honkasalo vänst
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Emma Kari gröna
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Pasi Kivisaari cent
medlem Ari Koponen saf
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Pirkka-Pekka Petelius gröna
medlem Sofia Vikman saml.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen.

Utlåtande KuUU 15/2021 rd
Avvikande mening

Avvikande mening

Motivering

Sannfinländarnas utskottsgrupp delar inte kulturutskottets uppfattning att ett covidpass bör införas. Vi anser att propositionen inte längre är aktuell, eftersom coronarestriktionerna redan nu slopas och samhället öppnas i och med att vaccinationstäckningen ökar. Propositionen har dessutom konsekvenser som gör att människor behandlas olika.

Covidpasset kunde ha varit till nytta i våras och i somras, om det hade gjort det möjligt att öppna samhället tidigare, när vaccinationerna fortfarande var långt ifrån slutförda. Beredningen av ett covidpass inleddes för sent för att det skulle ha hunnit hjälpa exempelvis kultursektorn så länge restriktionerna fortfarande gällde.

Covidpasset kommer i praktiken att vara ett hinder för människor som inte vill ta vaccinet att anlita vissa tjänster och utöva sina hobbyer. Om vuxna blir tvungna att testa sig hos privata vårdgivare kan det resultera i att människor behandlas olika till följd av sin förmögenhetsställning.

Sannfinländarnas utskottsgrupp betonar särskilt att skyldigheten att visa upp covidintyg inte får hindra någon att utöva sin rätt att få lagstadgade och nödvändiga tjänster. Propositionen behandlar dessutom inte barn under respektive över 12 år lika sinsemellan på grund av åldersgrupp.

Frågan bör också diskuteras ur det perspektivet om det är acceptabelt att i stället för restriktioner för alla införa en lösning som ger bara en begränsad grupp tillgång till vissa kultur- och fritidstjänster.

Avvikande mening

Vi föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 1.10.2021

Sanna Antikainen saf
Kaisa Juuso saf
Ari Koponen saf